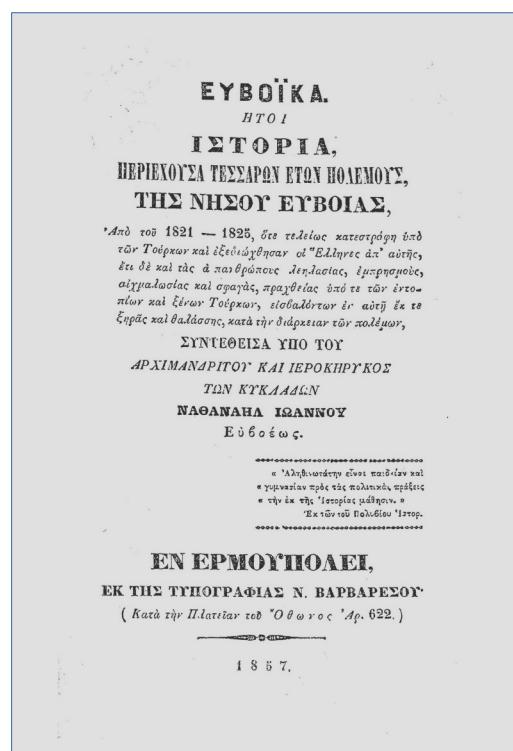
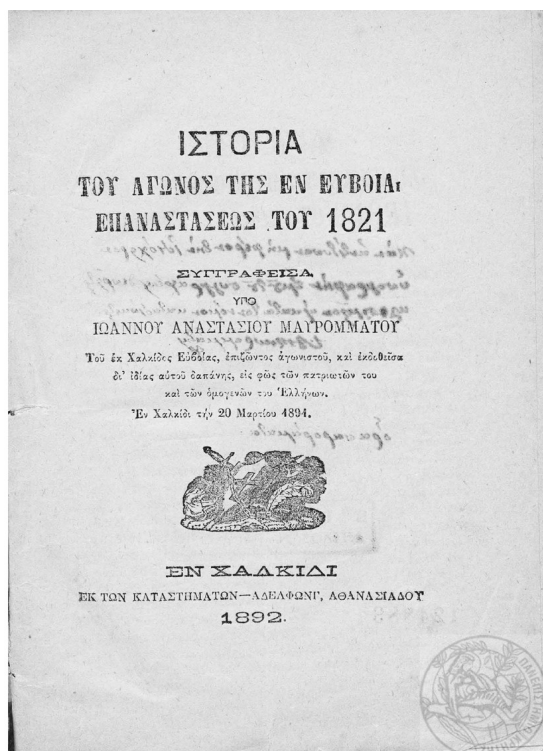

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ -ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ

Δυο καταγραφείς της ιστορίας του Αγώνα στην Εύβοια

ΤΑΞΗ Γ - ΤΜΗΜΑ 4ο – Γιάννης Κατσάνος

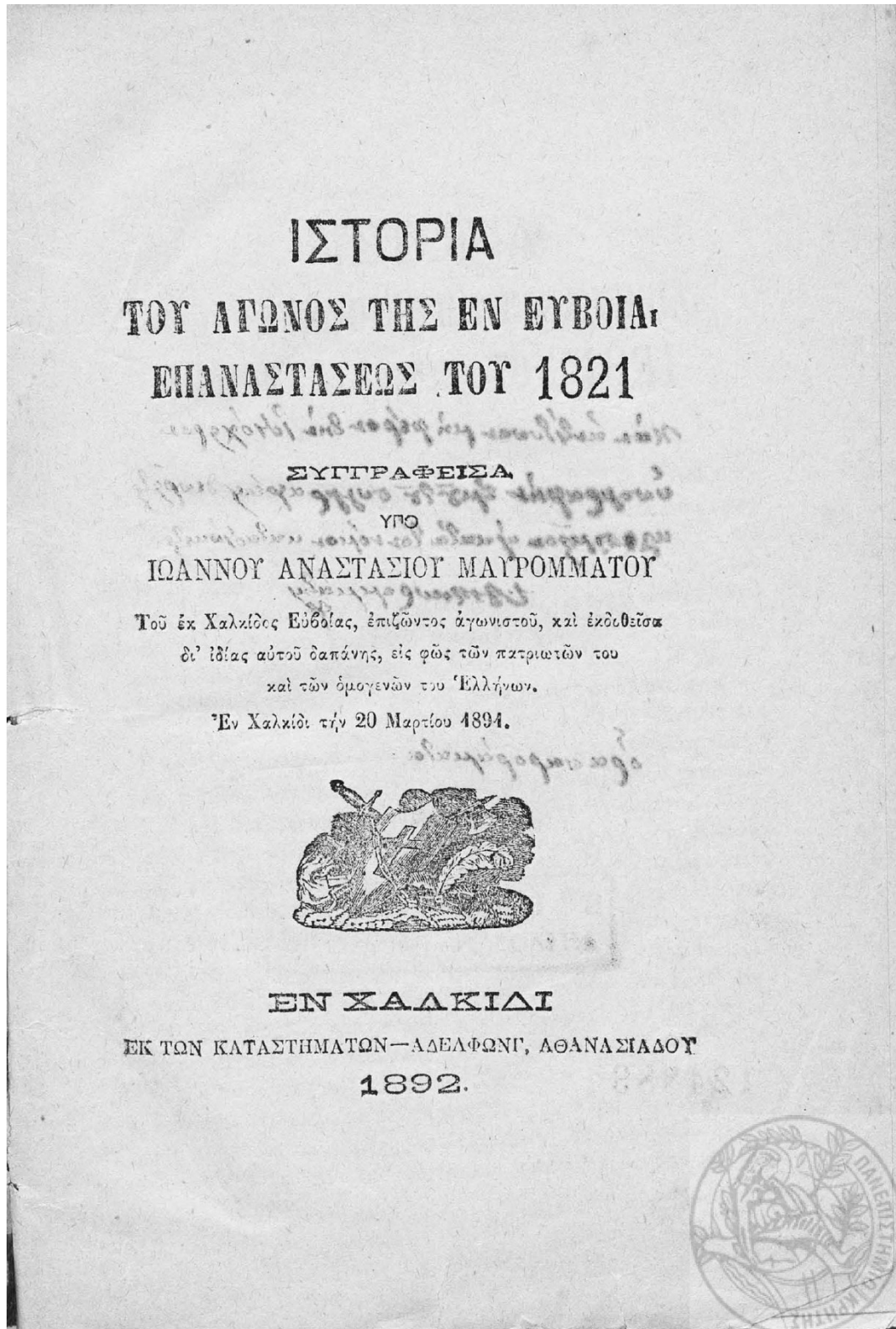
Κριτήρια

1. Πότε και γιατί συνέγραψαν “ΙΣΤΟΡΙΑ”
2. Οπτική γωνία της ιστορικής αφήγησης
3. Συμμετοχή στον αγώνα
4. Πηγές και τεκμήρια των ΙΣΤΟΡΙΩΝ
5. Σύγκριση αφηγούμενων γεγονότων

ΟΜΑΔΑ Α - ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Δυο καταγραφείς της ιστορίας του Αγώνα στην Εύβοια

Τεκμήριο 1: Ποιές πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από το εξώφυλλο του βιβλίου του Ιωάννου Μαυρομμάτου;

Τεκμήριο 2: Ποιες πληροφορίες μπορούμε να συλλέξουμε από αυτή τη φωτογραφία του συγγραφέα;

Ο συγγραφέας της *Ιστορίας του Αγώνος της εν Εύβοιά Έπανάστασης του 1821* *Ιωάννης Α. Μαυρομμάτης*, 1804-1894 (άρχειο κ. *Ελένης Οικονόμου*).

Τεκμήριο 3: Ποια αυτοβιογραφικά και ποια βιογραφικά στοιχεία υπάρχουν στα δυο παρακάτω αποσπάσματα. Τι συμπέρασμα μπορούμε να βγάλουμε;

1.Μαυρομμάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 3.

Ὁ ἐκ Χαλκίδος Εὐβοίας καταγόμενος Ἰωάννης Ἀναστασιος Μαυρομμάτης ἐξ ἐγκρίτου οἰκογενείας, αἷμα ἀρξάμεν-
νου τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἱεροῦ ἀγῶνος τῷ
1821 Μαρτίου 25, ἔλαβε τὰ ὅπλα προθύμως μετὰ τοῦ Θεῖου
του Δημητρίου Καρύδα, καὶ κατετάχθη στρατιωτικὸς ὑπὸ
τὰς ὁδηγίας τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ὀπλαρχηγοῦ Ἀγγελῆ Γοβιῶ,
καὶ διαμένων ἐν τῇ σκηνῇ τῆς συντροφίας του ὁμοῦ μὲ τὸν
Θεῖόν του Δημήτριον Καρύδα, συναγωνιστὴν ἐράμιλλον ὡς
γραμματέα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ἀγγελῆ Γοβιῶ. Φονευθέντος
ἐκ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ἀγγελῆ Γοβιῶ, ἐν τῇ γενομένῃ μάχῃ
κατὰ τῶν ὀθωμανῶν ἐντὸς τοῦ κάμπου τοῦ χωρίου Καστέλ-
λας καὶ Ψαχνῶν τῆς Εὐβοίας, ὁ Ἰωάννης Ἀναστασίου Μαυ-
ρομμάτης μετέβη μετὰ τοῦ Θεῖου του Δημητρίου Καρύδα
καὶ κατετάχθη ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Νικολάου
Κριεζώτου, καὶ διαμένων ἐν τῇ σκηνῇ τῆς συντροφίας του,
ὁμοῦ μὲ τὸν Θεῖόν του Δημήτριον Καρύδα, συναγωνιστὴν ἐρά-
μιλλον καὶ γραμματέα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Νικολάου Κριεζώ-
του, ἔτρεξε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον μετὰ τοῦ Κριεζώτου
καὶ τοῦ Καρύδα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Ἑλληνικοῦ
ἀγῶνος, καὶ ὅστις εἶδεν εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλά-

2. Γιάννη Π. Γκίκα *Η Εύβοια και το 21, Ιστοριογραφικές και βιβλιογραφικές σημειώσεις*, ΑΡΧΕΙΟ ΕΥΒΟΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ Τομος ΙΖ , Αθήναι 1971, σ. 560.

10. *Ἱστορία τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821* συνέ-
γραψε ὁ Χαλκιδεὸς ἀγωνιστὴς τοῦ 21 ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΜΑΥΡΟ-
ΜΑΤΗΣ (Χαλκίδα 1892) κ' οἱ 48 σελίδες τῆς συνθέτου τῇ δεύτερῃ, μετὰ τ'
ἀπομνημονεύματα τοῦ Ναθαναὴλ Ἰωάννου, γραπτὴ μαρτυρία γιὰ τὰ διαδραμα-
ματισθέντα πάνω στὴν Εὐβοία ἐπαναστατικὰ γεγονότα. Ἀπόσπασμα τοῦ
βιβλίου δημοσιεύτηκε στὴν «Ἐπιθεώρηση Τέχνης» ἀπὸ τὸν Γ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ
(τεῦχος Μαρτίου 1957), ὁλόκληρο μὲ πρόλογο Σ. ΚΟΚΚΙΝΗ στὴ Χαλκιδεί-
κῃ ἑφημερίδᾳ «Πατρίς» (φ. 1-42, 25/3-12/5/1957) καί, σχολιασμένο, στὸ
βιβλίο τῶν Δ. Δεμερτζή- Σπ. Κοκκίνη «Τὸ Εἰκοσιένα στὴν Εὐβοία» (1962).
Χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς ὁ Μαυρομμάτης ἦταν κοντὰ ἐνενήντα χρόνων
ποὺ κάθησε κ' ἔγραψε τὶς ἀναμνήσεις του ἀπ' τοὺς πολέμους ποὺ ἔλαβε μέρος,
πάντα κοντὰ στὸν Κριεζώτῃ, καὶ τὶς τύπωσε —ὅπως ὁ ἴδιος λέει στὸ ἐξώφυλλο
τοῦ βιβλίου του— «δι' ἰδίας αὐτοῦ δαπάνης, εἰς φῶς τῶν πατριωτῶν του καὶ
τῶν ὁμογενῶν του Ἑλλήνων».

Τεκμήριο 4: Σύμφωνα με τον συγγραφέα ποιος είναι ο λόγος που συνέγραψε τα απομνημονεύματά του πριν το τέλος της ζωής του;

Μαυρομμάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 3-4.

ἀγώνος, καὶ ὅστις εἶδεν εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι παρελήφθησαν τὰ σπουδαιότερα Εὐβοϊκὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγώνος, καὶ δὲν περιεγράψαν ἀκριβῶς καὶ ἀληθῶς ὡς αἱ γενόμεναι μάχαι καὶ Ἡρωϊσμοὶ τῶν ἀνδρείων μαχητῶν μεγαθυμόνων Εὐβοέων, καὶ ἀτρομήτων ὀπλαρχηγῶν

αὐτῶν ἐντὸς τῆς Νήσου Εὐβοίας, ὡς καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ γενόμενοι παρὰ τῶν Εὐβοέων, ἐκτὸς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νήσου Εὐβοίας κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν.

Τὸ ἄδίκον τοῦτο τῆς πατρίδος καὶ τῶν πατριωτῶν τοῦ μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ τοὺς ἀγῶνας τῶν αὐτοῦς θαμμένους μένοντας ἐν παντοτινῇ σκοτίᾳ, λαμβάνει τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας τοῦ καὶ πρὸς ἀναπλήρωσιν ἐξιστορεῖ ἀκριβῶς καὶ ἀμερολήπτως τὰς ἀληθεῖς ἐπισυμβάσας τότε κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας παρὰ τῶν Εὐβοέων ἐντὸς τῆς Νήσου Εὐβοίας, καὶ ἐκτὸς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νήσου Εὐβοίας, τὰς ὁποίας εἶδεν αὐτόπτης καὶ ἐν ἰδίῳ ὀφθαλμοῖς καὶ ἐγένεθη τὰς πικρίας καὶ τοὺς κινδύνους τῶν.

Τεκμήριο 5: Ποια στάση κράτησε ο Μαυρομμάτης στους ανταγωνισμούς μεταξύ των οπλαρχηγών στην Εύβοια

Μαυρομμάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 10-12.

ἐκ τῶν Διαμαντιδῶν. Ὁ δὲ Διαμαντῆς ἔλαβε τοὺς τετρακοσίους ὑπολοίπους ἐκ τῶν ἑπτακοσίων ὅλων στρατιωτῶν του, καὶ μετέβη εἰς Ξηροχώριον, καὶ ἐκεῖ ἔστησε τὴν ἑδρὰν του, καὶ ἐκάθισε μὲ τοὺς περὶ αὐτοῦ στρατιώτας καὶ τῆς οἰκογενείας του ἀσαλευτος καὶ ἑατεῖλεν ἀποσπάσματα δι' ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Ξηροχωρίου καὶ λοιπὰ χωρία τῆς Εὐβοίας μέχρι τοῦ χωρίου Πύλι Κακῆς Ἀσκάλας, καὶ ἔπιανε καὶ ἔδανε ὅλους τοὺς χωρικοὺς, στρατιωτικοὺς, πολιτικοὺς καὶ λοιποὺς Εὐβοεῖς, ἀφοῦ τοὺς ἐγύμνωναν ἀπὸ ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαν τοὺς ἐζητοῦσε νὰ τοῦ δώσουν καὶ χρήματα καὶ τοὺς ἐφυλάκιζεν εἰς δεσμὰ, καὶ ἐσχότοσεν ὅχι ὀλίγους ὑποκάτω ὑπὸ τὸ ξῆλον, ὅσοι δὲν εἶχον νὰ τοῦ δώσουν χρήματα, μετὰ τὴν αὐτῶν συλλαμβάνει καὶ τὸν Δημήτριον Καρύδα, τὸν γυμνώνει τοῦ πέρνει τὰ ἄρματα καὶ ὅ,τι ἂν εἶχε, τοῦ ἐζήτει ἔτι νὰ τοῦ δώσῃ καὶ ἕνα σπαθὶ ταπάνι τὸ ὅποσον ἐπῆρεν ὁ Καρύδας εἰς τὴν γενομένην μάχην θέσιν χωρίου Ἀφράτη Ψαμόμυλα φονεύσας τὸν Ζεῖρμπουλούμπαση, τοῦ ἐζήτει νὰ τοῦ δώσῃ καὶ ἕνα δισάκι φλωριά, καὶ καθὸ ταμίας καὶ γραμματικὸς τοῦ οπλαρχηγοῦ Ἀγγελῆ Γοβιοῦ, τὸν δένει τὸν βάλλει εἰς τὰ σίδηρα καὶ τὸν τὸν φυλακίζει ἐν τῇ κωμοπόλει Λίμνῃ, τὸν βασανίζει σκληρὰ, καὶ τὴν πρωίαν τῆς ἐρχομένης ἡμέρας ἐτοίμασε νὰ τὸν σκοτώσῃ ὑπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ξύλον

ἂν δὲν τοῦ δώσῃ τὸ σπαθὶ τὸ ταπάνι, καὶ τὸ δισάκι μὲ τὰ φλωριά, ὁ Δημήτριος Καρύδας ἀπελπισθεὶς, μὴ ἔχων χρήματα νὰ δώσῃ, ἵνα σωθῇ, τὴν νύκτα σπάζει τὰ σίδηρα καὶ τὴν κλείθραν τῆς φυλακῆς, ἐξέρχεται ἐκ τῆς φυλακῆς. Συλλαμβάνει τὸν ἀνεψιὸν του Ἰωάννην Ἀναστασίου Μαυρομμάτη, τὸν ἐξάδελφόν του Ἀναγνώστην Κρίτσαλη, καὶ τὸν ψυχουῖόν του Βασίλειον Χατσίττάμου, καὶ ὁλονυχτὶς ἀπὸ Λίμνην ἐξημερώνεται εἰς τὸ χωρίον Βλαχιάν τῆς Εὐβοίας ἕως ἐκεῖ ὅπου δὲν ἐφθάνεν ἡ ἐξουσία τοῦ Διαμαντῆ, καὶ ἐκεῖθεν ἀναχωρῶν ὁ Καρύδας μὲ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς εἰδικοὺς του ἔρχεται εἰς τὸ χωρίον Κουτουρλομετόχι καὶ ἐκεῖ εὕρισκει τὸν Νικόλαον Κριεζώτην φεύγοντα καὶ αὐτὸν τὸν κατατρεγμὸν τοῦ Διαμαντῆ ὅπου ἔκαμνεν εἰς τοὺς Εὐβοεῖς, ἔχων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στρατιώτας ἑνδεκα, τὸν ἐξάδελφόν του Νικόλαον Βυριώτην, τὸν Γιάντσα Βούργαρη, τὸν Γιολάνη Βούργαρη, τρεῖς ἀδελφοὺς Κάργιδες, ἀπὸ Μισοχώρια, τὸν ἀνεψιὸν του Γιαννάλη, τὸν Ἀγγελῆν Γκουγκούνην Μετοχιάτην, δύο ἀδελφοὺς Δῆμον καὶ Ἀντώνιον Θάνου, ἐκ χωρίου Κάμικια, καὶ τὸν Δημήτριον Τσότσην, καθήμενον ὑπὸ τὴν σκιάν ἐνός

πλατάνου, ἅμα εἶδεν ὁ Κριεζώτης τὸν Δημήτριον Καρύδα καὶ τοὺς οἰκείους του, ἀμέσως ἐσηκώθη τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ἐφίλησε καὶ τοῦ εἶπε πῶς τὸ ἔπαθες Καρύδα καὶ ἦλθες ἐδῶ νὰ εὕρης ἐμένα, καὶ διηγήθη ὁ Καρύδας, ὅτι ὁ κατατρεγμὸς τοῦ Διαμαντῆ μᾶς ἔφερε καὶ μᾶς ἀντάμωσε, διὰ νὰ γενῶμεν ὅλοι οἱ πατριῶται ἓνα σῶμα καὶ νὰ πεθάνωμεν μαζὺ ὑπὲρ Πίστεως καὶ ὑπὲρ Πατρίδος, διότι οἱ ξένοι μᾶς κατατρέχουν μέχρι θανάτου, καὶ ἀποκρίνεται ὁ Κριεζώτης, ὅτι καλὰ μᾶς ἔκαμεν ὁ Διαμαντῆς καὶ μᾶς κατέτρεξεν, ἄλλως δὲν ἠθέλαμεν ἡμεῖς ἀνταμωθῆ ποτὲ, ἀλλὰ τί ἤμποροῦμεν νὰ κάμωμεν ἡμεῖς δέκα ἄνθρωποι ἀπαντᾷ ὁ Καρύδας, τοὺς καπετανέους μας Ἀγγελῆ καὶ Κώστα τοὺς ἐχάσαμεν, τώρα εἰς ἐσένα καὶ εἰς ἐμένα κρέμαται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος μας, ὅτι ἐγὼ θὰ γράψω ἱερολοχίτης εἰς τοὺς συναδέλφους μους ἀποσπάσματα τῆς βουλῆς μας καὶ εἰς τὴν ἰδίαν βουλὴν εἰς Ναύπλιον, ὅπου μέλος τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ὁ ἐξ

Εὐβοίας ἀπεσταλμένος ἀντιπρόσωπος Γεώργιος Ἀποστολίδης, ἵνα δοθῇ εἰς ἐσένα Κριεζώτῃ ἡ ἀρχηγία τῆς ἐπαρχίας Καρύστου καὶ νὰ μᾶς στείλουν ὅσην βοήθειαν ἤμπορουν ἀπὸ στρατιώτας καὶ πολεμοφόδια, νὰ γράψωμεν καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐβοίας μὲ ἀπεσταλμένους νὰ στρατολογήσωμεν, ὥς τοῦτο ἐκάμαμεν καὶ μὲ τὸν καπετᾶν Ἀγγελῆ εἰς τὰ Βρυσάκια καὶ μάλιστα τώρα ὅπου τοὺς κατατρέχει ὁ Διαμαντῆς ὅλους τοὺς ἐδικούς μας τοὺς Εὐβοεῖς, καὶ θὰ μᾶς ἔλθουν ἐδῶ ὅλοι οἱ κατατρεγμένοι, αὐτὸ θὰ κάμωμεν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιθυμίας μας.

Τεκμήριο 6: Η ανακοίνωση της είδησης της νίκης του Κριεζώτη στη μάχη στο Βατίσι στον Οδυσσέα Ανδρούτσο από τον Μαυρομάτη (άνοιξη 1823)

Μαυρομάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 15.

Ὁ Κριεζώτης ἀντικρούει τὸν ἐχθρὸν ὄχι μὲ ὀλίγην ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα ἐπὶ ὀκτὼ ὥρων μάχην, ἐπὶ τέλους ἐξέρχεται ξιφίρης ἐκ τῶν χαρακωμάτων τοῦ μὲ ὅλον τὸν στρατὸν τοῦ κατὰσκαίζει τὸν Ὁμερβέη καὶ τὸν κινητὰ σφάζοντες τοὺς Καρυστινοὺς ἐπὶ μιᾷς ὥρας ἀπόστασιν, καὶ λαμβάνει ἐκ τῶν φονευθέντων εἰς τὴν μάχην ταύτην κεφαλὰς 300 τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιάσε καὶ 3 ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Καρυστινῶν ζωντανούς, τὸν Καράμπαν, τὸν Χαμπίπην καὶ Μειμέτην ὀλίγον ἐλείψε νὰ πιάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Ὁμερβέην εἰὰν δὲν ἀπέριπτε τὰς γούνας τοῦ καὶ τὰ παπούτσά τοῦ καὶ νὰ φύγῃ ἐξυπόλυτος μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς τὸ ἀχέλι, φεύγων λοιπὸν ὁ Ὁμερβέης μὲ τὰ συντρίμματά τοῦ ἐπῆγε καὶ ἐλθεῖ θη μέσα εἰς τὸ φρούριον τῆς Καρύστου, ὁ Κριεζώτης ἐσυναξεν ὅλα τὰ ὀθωμανικὰ κεφάλια καὶ τὰ ἐπισώφρυσεν εἰς τὴν μίσην τοῦ ὀρδίου καὶ ἔχαιρε μὲ τὸν στρατὸν τοῦ τοὺς θριάμβους καὶ νίκας τοῦ, καὶ ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν ὁ Κριεζώτης ἐστειλε σαράντα κεφαλὰς καὶ τοὺς τρεῖς αἰχμαλώτους καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης, ἣν ἔκαμεν ὁ Δημήτριος Καρύδας μὲ τὸν ἀνέψιόν τοῦ Δ. Καρύδα, Ἰωάννην Ἀναστασίου Μαυρομάτην, μὲ τὸν Πέτρον τὸν Σφακιανὸν καὶ μὲ τὸν Νικόλαον Αἰθαλιώτην κλπ. καὶ τὰ ἐπῆγαν εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς τὸν στρατάρχην Ὀδυσσέα Ἀνδρούτσον, ἵνα συγχαρῇ καὶ αὐτὸς τὰς νίκας καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ Κριεζώτου, καὶ ὅτι εἰς τὴν μάχην ταύτην

Τεκμήριο 7: Επεισόδιο σε μάχη υπό τον Κριεζώτη στην Κάρυστο, που αποδεικνύει την πίστη του Μαυρομμάτη στον αρχηγό του (Ιούλιος 1823)

Μαυρομμάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 16.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Κριεζώτης ἀφῆσας τὸ Βατίσι καὶ μεταβαίνει μετ' ὅλον τὸν στρατὸν του καὶ ὀχυρώματα μετὰ τοῦ Καρύδα εἰς χωρίον Χαρζάνιον καὶ πλησιάζει καὶ πολιορκεῖ τὸν Ὁμερβέη ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Καρύστου στενά, καὶ ἐνῶ ἔμελλε νὰ παραδοθῇ ὁ Ὁμέρβειος εἰς τὸν Κριεζώτην διότι εἶχε σώσει τὰς τροφάς του, πολεμοφόδιά του καὶ λοιπὰ, ἐρχεται ὁ τούρκικὸς στόλος τὴν 23 Ἰουλίου 1823 εἰς τὸ Μπούρτσι παραλία τῆς Καρύστου καὶ ἐκβαρκαρεῖ δέκα χιλιάδας ὀθωμανοὺς γιανιτσαῖρους πρὸς βοήθειαν τοῦ Ὁμέρβειου, ὁ Κριεζώτης ἀτρόμητος ἀρχισε νὰ δυναμόνη τὰ ὀχυρώματά του διὰ νὰ πολεμήσῃ μετὰ τοὺς γιανιτσαῖρους, δυστυχῶς ἐνῶ ἐκαταγίνετο εἰς τὴν διπλὴν ὀχύρωσιν τῶν χαρακωμάτων του σφαῖρα πυροβόλου διευθύνεται ἀπὸ τὸ φρούριον τῆς Καρύστου ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων μας, καὶ τσακίζει τὰ δύο ποδάρια τοῦ καπετὰν Νικόλα ὀπλαρχηγοῦ τῶν Κυμαίων καὶ κηρύσσεται λόγος, ὅτι ἐσκοτώθη ὁ καπετὰν Νικόλαος ὁ Κριεζώτης. Καθὼς ἀκούσθη εἰς τὸ Ὀρθί εἰς ὅλον τὸν στρατὸν ἡ εἰδησις αὕτη ὁ θάνατος τοῦ Κριεζώτου, ἀφίνουν ἅπαντες οἱ στρατιῶται τὰ ψητὰ εἰς τὰς σούβλας ὅπου ἐτοίμαζαν διὰ νὰ φάνε καὶ χωρὶς νὰ περιμένουν δευτέραν εἰδήσιν καὶ τὸ δίδουν εἰς τὴν φυγὴν, βλέπει ὁ Κριεζώτης, ὅτι σκορπᾷ τὸ Ὀρθί, μανθάνει τὴν αἰτίαν τῆς διαλύσεως του, πρέχει φωνάζει ὅτι εἶναι ψεύματα παιδιὰ ἢ εἰδήσις αὕτη, δὲν ἐσκοτώθηκα γυρίσατε ὀπίσω, ἀλλὰ οὐδεὶς τῶν στρατιωτῶν ἐπέστρεφεν, ἐσκορπήσεν τὸ Ὀρθί, ἔμεινεν ὁ Κριεζώτης τελευταῖος μετὰ μόνον διακοσίους περίπου στρατιώτας, ἀνώτεροι τούτων δευτερεύοντες ὀπλαρχηγοὶ ἦτον Δημήτριος Καρύδας, Ἰωάννης Ἀναστ. Μαυρομμάτης, Ἀναγνώστης Κρίτσαλης, Γεώργιος Ντερτλῆς,

Τεκμήριο 8: Κριτική του συγγραφέα για την αντιμετώπιση των αγωνιστών και των απογόνων τους από τους πολιτικούς στη μετεπαναστατική Ελλάδα

Μαυρομμάτης, Ιωάν. Α., *Ιστορία της εν Ευβοία Επαναστάσεως του 1821*, Χαλκίδα 1892, σ. 44.

δοχοι αὐτῶν τῶν κακῶν διοικητῶν οἱ διευθύνοντες αὐτὸ τὸ
δυστυχισμένον καὶ πολυώδυνον ἔθνος τῶν ἐλλήνων δὲν παύ-
ουσι νὰ πράττωσι τὰ τρεῖς χειρότερα τῶν πρὸ αὐτῶν κατό-
χων των, ἐκεῖνοι ἐρούφησαν ἅπαντα τὰ αἵματα τῶν κτητό-
ρων τοῦ ἔθνους ἀγωνιστῶν, καὶ οὗτοι σήμερον οἱ διάδοχοι
αὐτῶν τῶν κακῶν διοικητῶν δὲν παύουσι νὰ ρουφῶν τὰ αἵ-
ματα ποικιλοτρόπως τῶν μεταγενεστέρων τέκνων τῶν ἀει-
μνήστων αὐτῶν γνησίων ἀγωνιστῶν, καὶ δὲν λείπουν κατ'
ἔτος νὰ προσθέτουν νέους φόρους, καὶ φόρους, ἀπὸ ἑνα πρό-
βατον νὰ ζητοῦν νὰ γδάρουν ἢ δυνατὸν ἑκατὸ τομάρια ὡς
καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἐβάλαν φόρους καὶ ὅτι οἱ τοῦρκοι ὅπου ἦτον
τύραννοι, δὲν εἶχαν βάλλει ποτὲ τοιούτους ὑπερόγκους φόρους
καὶ δυσβαστάχτους εἰς τὸν ἁγιάν ἀπὸ ἑνα δέκατον καὶ ἑνα
χάραται ἀπὸ 3 γρόσια κατ' ἔτος εἰς τὸν οἰκογενειάρχην καὶ
ὄχι μόνον ἀκαταπαύστως νὰ προσθέτουν φόρους ἀλλὰ καὶ
πρὸς ταχυτέραν καταστροφὴν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἐξακο-
λουθοῦν νὰ κάμνουν καὶ δάνεια κατ' ἔτος ἑκατομμύρια εἰς
βάρος τῆς κοινότητος τῶν πτωγῶν ἐλλήνων, καὶ τὸ πλέον

ΟΜΑΔΑ Β-ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ

Δυο καταγραφείς της ιστορίας του Αγώνα στην Εύβοια

Τεκμήριο 1: Ποιές πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από το εξώφυλλο του βιβλίου του Ναθαναήλ Ιωάννου;

ΕΥΒΟΪΚΑ.
ΗΤΟΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΤΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥΣ,
ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ,
Από τοῦ 1821 — 1825, ὅτε τελείως κατεστράφη ὑπὸ
τῶν Τούρκων καὶ ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπ' αὐτῆς,
ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀπαιθρόπους λεηλασίας, ἐμπρησμοὺς,
αἰχμαλωσίας καὶ σφαγὰς, πρᾶχθείας ὑπὸ τοῦ ἐντο-
πίου καὶ ξένου Τούρκου, εἰσβαλόντων ἐν αὐτῇ ἔκ τῃ
ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων,
ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΥ
ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ
ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ
Εὐβοέως.

.....
« Ἀληθινωτάτην εἶναι παιδείαν καὶ
« γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις
« τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν. »
Ἐκ τῶν τοῦ Πολυβίου ἱστορ.
.....

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ν. ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΥ
(Κατὰ τὴν Πλατείαν τοῦ Ὁθωμανοῦ Ἀρ. 622.)

Τεκμήριο 2: Ποια βιογραφικά στοιχεία μπορούμε να αντλήσουμε για τον Ναθαναήλ Ιωάννου από τις δύο παρακάτω πηγές. Πως αξιολογούν το έργο του;

Γιάννη Π. Γκίκα *Η Εύβοια και το 21, Ιστοριογραφικές και βιβλιογραφικές σημειώσεις*, ΑΡΧΕΙΟ ΕΥΒΟΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ Τλομος ΙΖ, Αθήναι 1971, σ. 556.

1. 'Η σημαντικώτερη πηγή για την Εύβοϊκή ιστοριογραφία τοῦ Εἰκοσιένα, εἶναι τ' ἀπομνημονεύματα ποῦ ἔγραψε ὁ Εὐβοεὺς καλὸγερὸς ἀγωνιστὴς καὶ μετέπειτα Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἱεροκῆρυξ Κυκλάδων ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ, μετὸν τίτλο *Εὐβοϊκά*, ἥτοι ἱστορία περιέχουσα τεσσάρων ἐτῶν πολέμους τῆς νήσου Εὐβοίας, ἀπὸ τοῦ 1821-1825, ὅτε τελείως κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπ' αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀπανθρώπους λεηλασίας, ἐμπρησμούς, αἰχμαλωσίας καὶ σφαγὰς, παραχθείσας ὑπὸ τε τῶν ἐντοπίων καὶ ξένων Τούρκων, εἰσβαλλόντων ἐν αὐτῇ ἐκ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων. Τὸ πάνω ἀπὸ 200 σελίδες βιβλίον τοῦ Ναθαναὴλ Ἰωάννου πρωτοτυπώθηκε στὴν Ἑρμούπολη τὸ 1857. [...]

Χρυσοστόμου Θέμελη, *Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ευβοϊκαί Εκκλησιαστικαί προσωπικότητες*, 1984

Ὁ Ναθαναὴλ Ἰωάννου ἐγεννήθη, πιθανῶς, κατὰ τὸ ἔτος 1805 εἰς τὸ Πήλιον (Πήλι) Μαντουδίου. Ἐφηβὸς ἀκόμη προσῆλθεν εἰς τὴν ἐν Καρυστίᾳ τοῦ δήμου Αὐλῶνος μονὴν τῶν Καρυῶν, φλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν μάθησιν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐδιδάσκοντο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς μονὰς. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἔμαθε τὰ στοιχειώδη γράμματα. Ὅτε ἦτο ἡλικίας 16 ἐτῶν ἐξερράγη ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821, καὶ ἔσπευσε νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ γενναίους προμάχους τοῦ ἀγῶνος, ἥτοι τὸν Εὐβοίας Νεόφυτον Ἀδάμ, τὸν Ἀγγελῆν Γοβγίναν ἢ Γοβιόν, τὸν Νικόλαον Κριεζώτην καὶ τὸν Βάσον Μαυροβουνιώτην, καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἐν Εὐβοίᾳ μάχας Βρυσακίων, Βατησιῶν, Καρύστου, Διστομίου κ.λ.π. ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1826. Ὅπως δὲ ὁ ἴδιος ἀναγράφει εἰς ἔγγραφόν του, τῆς 4 Ἰουνίου τοῦ 1872, «εἰργαζόμεν δραστηρίως πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ στρατοῦ καὶ συντήρησιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου ἐπεμελούμην ὑπὲρ τῶν δυνάμεών μου. Ἡμιλλώμην τῷ ὄντι, ἵνα ἄξιός φανῶ τοῖς ὀπλαρχηγοῖς μου καὶ τοῖς ὁμοίοις μου ἀνωτέροις. Πιστεύσατέ μοι ὅτι καὶ χρηματικὰ μέσα ἴδια ἔχων ἐτήρησα ἐν ἀνάγκῃ τοὺς ὑπ' ἐμοῦ στρατιώτας». Κατὰ βεβαίωσιν ἐξ ἄλλου τοῦ Εὐβοίας Νεοφύτου καὶ τῶν στρατηγῶν Νικολάου Κριεζώτου καὶ Βάσου Μαυροβουνιώτου, ὁ Ναθαναὴλ Ἰωάννου «ἄμα τοῦ ἱεροῦ ἀρχαμένου ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος λαβὼν προθύμως τὰ ὅπλα καὶ αὐτός... παρευρέθη εἰς διαφόρους συμβάσας τότε μάχας... ἔδειξε τόλμην καὶ γενναϊότητα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκτελέσας τὰ στρατιωτικά του χρέη πιστῶς καὶ ἀξίως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν». Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ τῶν πολεμικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὁ Ναθαναὴλ

Τεκμήριο 3: Για ποιους λόγους έγραψε την Ιστορία του, και ποια άλλα ιστορικά έργα και πηγές αναφέρει; Πως τις αξιολογεί;

Ιωάννου Ναθαναήλ, Ευβοϊκά, ήτοι Ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας, Εν Ερμουπόλει 1857, σ. α-δ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Ἐπανελθὼν ἐκ Μασσαλίας κατὰ τὴν 13 Νοεμβρίου τοῦ 1855, καὶ ἐν τῇ Ἐρμουπόλει τῆς Σύρου διαμένων μῆνας δεκατέσσαρας χωρὶς τινος ἔργου, ὡς ἀντιπολιτευόμενος ὑπὸ τοῦ Ποιμάντορος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεοφάνους τοῦ Σιατιστέως, μέλους Συνοδικοῦ, διαφειλονικοῦντος τὰ διὰ τὸν Ἱερὸν Ἀμβωνα προσόντα μοι, ἐπῆλθέ μοι ἰδέα, ὅπως διεξέλθω τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας Ἱστορίας καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἶδω τὰ Εὐβοϊκά κατὰ πόσον ἔχονται ἀληθείας· Ὅθεν ἡρξάμην ἀπὸ τῆς τοῦ Ἡρωτοσυγκέλλου Ἀμβροσίου Φραντζῆ Ἱστορίας· ἀλλ' οὗτος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ οὐδὲν ἐμνήσθη τῆς Εὐβοίας, εἰμὴ τὸ ὄνομα μόνον καὶ τὸν θάνατον τοῦ αἰοιδίμου Μπεϊζαδῆ Ἡλιοῦ Π. Μαυρομιχάλου, τοῦτον μόνον μνημονεύει ἐν τῷ Α'. Τόμῳ (σελ. 335), ὡς ἐφεξῆς «Εἰς Κάρυστον τῆς χερσονήσου Εὐβοίας» (α). Ἀκολουθῶς διεξῆλθον τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ αἰοιδίμου Γερμανοῦ τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, ἐν τούτοις εὔρον ἐκτεθειμένον πλατύτερον τὸν προειρημένον τοῦ Π. Μαυρομιχάλου θάνατον (σελ. 94), καὶ προσεγγίζοντα τὴν ἀλήθειαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέγνων τοὺς δύο Τόμους τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ν. Σπιλιάδου· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν εὔρον οὐσιῶδες, εἰμὴ στίχους τινὰς σποράδην περὶ Εὐβοίας, ἐκτὸς τῆς κατὰ

(α) Πολλὰς ἀπέχει ὥρας ἡ Κάρυστος τῶν Στυρῶν, ἔξ περιπλέον.

λον καὶ ἐπίπνονεν τὸ ἔργον, καὶ ἐπιγράψω αὐτὴν Εὐ-
βοϊκά, ἥτοι Ἱστορίαν τῆς νήσου Εὐ-
βοίας. Πρὶν δὲ ἐπιχειρήσω τὸ ἔργον, ἐζήτησα τσα-
σαρκακονθημέρου ἀπουσίας ἄδειαν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συ-
νόδου, ἥτις μοι ἐδόθη, ὅπως μεταβῶ εἰς Χαλκίδα
καὶ Καρυστίαν, καὶ πληροφορηθῶ κάλλιον παρὰ τῶν
λαβόντων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος
ἱερὸν ἀγῶνα, μὴ ἀρκοῦμενος εἰς ὅσα ἐγὼ μόνος
εἶδον ἢ ἤκουσα. Ἐγερθεὶς δ' οὖν μετέβην ἐκεῖ ἐν
ἀδείᾳ· εὖρον πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν, ἡρευνήσα,
ἔμαθον πολλὰ παρ' αὐτῶν καὶ ἐσημείωσα· ἀλλὰ καὶ
ἐγὼ αὐτὸς ἀκούων αὐτοὺς ἐπαναλαμβάνοντας αὐτὰ
ἀνεπόλησα εἰς τὴν μνήμην μου, ἅπερ διέφυγον ὥς ἐκ
τοῦ χρόνου. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑρμούπολιν ἠρξά-
μην παραχρῆμα τῆς συντάξεως τῆς Ἱστορίας, καὶ
μετὰ σπουδῆς, ἵνα τὸ ἐπιχείρημα ἀποπερατωθῇ τά-
χιον καὶ ἔλθῃ εἰς φῶς· μὴ ὁ χρόνος κατακαλύψῃ καὶ
ἀπολεσθῶσιν οἱ τῶν Ἑρώων τῆς Εὐβοίας ἀγῶνες,
καὶ ματαιωθῶσι.

Καὶ εἴ τι οὐσιῶδες διέλαθεν ἡμᾶς, ὥς ἀνερευνήτη
κάλλιον καὶ ἀναπληρώσῃ ἢ ἐν τῷ τοῦ Ὀθωνος Πανε-
πιστημείῳ σπουδάζουσα νεολαία· καὶ ὁ ἐκ Καρύστου
φίλος ἡμῶν Κύριος Κ. Α. Γουναρόπουλος, ὅς τις ἔχει
ἐτοιμότυπα παλαιὰ τε καὶ νέα. Ἡμεῖς δὲ προβαίνο-
μεν εἰς τὸ ἔργον μὲ τὸ λόγιον τοῦ Μ. Βασιλείου « τὸ
κράτιστον ἀγαθὸν ἢ ἀλήθεια. »

Τὰ Εὐβοϊκά, ἥ τὴν Ἱστορίαν τῆς Εὐβοίας, εἰς δύο
διηρέσαμεν βιβλία· καὶ εἰς μὲν τὸ Α' ἐξιστοροῦμεν
πάνθ' ὅσα ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Χαλκίδος καὶ
τοῦ Ξηροχωρίου, ὡς νῦν ἐστὶ διηρημένη ἡ νῆσος Εὐ-

βοία. Εἰς δὲ τὸ Β' ἐξιστοροῦμεν πάνθ' ὅσα ἐγένον-
το ἐν τῇ τῆς Καρυστίας, ὑπὸ τίνων, ποῦ καὶ πῶς, μέ-
τινας μεταβάσεις ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐπαρχίας εἰς τὴν ἄλ-
λην ἂν τὸ καλέσῃ τὸ πρᾶγμα ἢ ἡ περίστασις.

Ἐρῶσθε.

A. N. I.

Τεκμήριο 4: Παραθέτοντας τα λόγια του Ρεσίτ-μπεη στις φήμες που κυκλοφορούσαν στην πόλη της Χαλκίδας ο Ναθαναήλ Ιωάννου δίνει την δική του εξήγηση για την επανάσταση. Εντοπίστε την.
Ιωάννου Ναθαναήλ, *Ευβοικά, ήτοι Ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας, Εν Ερμούπολει* 1857, σ. η.

ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΠ.

Οἱ Τοῦρκοι, πρὶν ἢ κλεισθῶσιν εἰς τὰ φρουρία, λαβόντες ἀφορμὴν ἀπὸ τινων ἀκουσμάτων μυστικῶν ἐρχομένων πρὸς αὐτοὺς ἄλλοθεν ποθεν καὶ διαδιδόμενων, ἀντισύχουν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ δυσσηρεστεῦντο διὰ ταῦτα· συνερχόμενοι ὅθεν ἐν τοῖς φρουρίοις συνεσκέπτοντο, πῶς νὰ καταβάλωσι τὸν Ἕλληνα καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπανάστασιν νὰ καταπνίξωσι. Καὶ οἱ μὲν συνεβούλευον γενικὴν σφαγὴν, οἱ δὲ ἄλλα μέσα, ὡς μετατοπίσεις καὶ δημεύσεις τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ὁ γέρον Ρεσίτμπεης, ὅστις προεξῆρχε τῶν τῆς Χαλκίδος μπέηδων διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν πολυκτημοσύνην αὐτοῦ, ἐνῶ μετ' ἄλλων μπέηδων ἐν τῷ σεραγίῳ περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀκουσμάτων συνεβουλεύετο, εἶπε καὶ τάδε· « ὁ Σουλτάνος ἐμπόδιζε τὸν » ῥαγιά ἀπὸ τοῦ νὰ κτίξῃ ἐκκλησίας, τὸν ἄφινεν » ὅμως καὶ ἔκαμνε σχολεῖα καὶ καράβια· ἰδοὺ τί τοῦ » κάμνει τώρα ὁ ῥαγιάς μὲ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ κα- » ράβια του, ἅς πάγῃ τώρα νὰ τὸν κάμῃ ζάπη, ποῦ » σήκωσε κεφάλι. » Ταῦτα καὶ ἄλλα βουλευόμενοι ἀπόφασιν ἐπέειψάν νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τε τῶν πόλεων, χωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων ἀπάντων τοὺς προκρίτους αὐτῶν, καὶ λάβωσιν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις, καὶ κρατῶσιν ὡς ὁμήρους· ἔλαβον δ' οὖν αὐτοὺς καὶ ἤγαγον ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς ἡσφάλισαν πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν. Εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη τοῦτο ἐγένετο, ὡς καὶ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ.

Τεκμήριο 5: Η περιγραφή της νίκης του Κριεζώτη στη μάχη στο Βατίσι από τον Ναθαναήλ Ιωάννου (άνοιξη 1823)

Ιωάννου Ναθαναήλ, Ευβοϊκά, ήτοι Ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας, Εν Ερμουπόλει 1857, σ. 103-104.

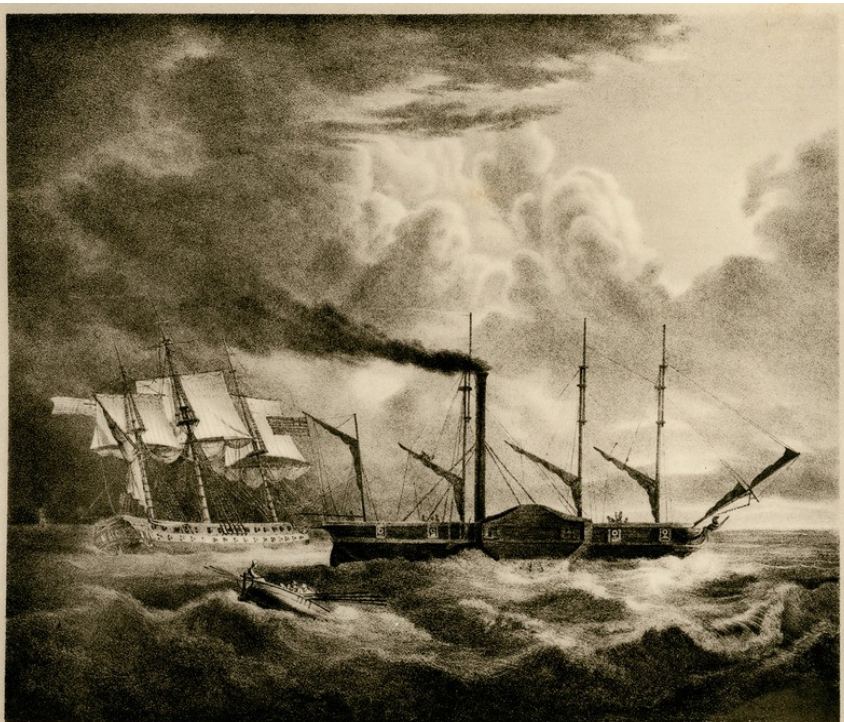
νύκτα με τὴν σελήνην, ἐξελέξατο δὲ ὡς θέσιν κατάλληλον τὸ Βατήσιον διὰ πόλεμον, καὶ παραχρῆμα διέταξε νὰ ὀχυρωθῶσιν· ἂν καὶ κεκμηκότες ἀπὸ τῆς ὁδοῦ οἱ στρατιῶται, ἤρξαντο ὅμως νὰ ὀχυρῶνται. Εἰδοποιηθεῖς δὲ ὁ Ὁμέρμπεης ἀπὸ τοὺς σκοπούς του, οὓς εἶχεν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Βατησίου, ὅπου καὶ ἡ κρήνη παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ὁ θολωτὸ οἰκίσκος, δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐφθασεν εἰς τὸ ὀχύρωμα τοῦ Κριεζώτου. Ὁ Κριεζώτης ὑπωπτεύετο τοὺς διχαστάτας, καὶ πολὺ περυσσότερον προσεῖχεν εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς τοὺς Τούρκους. Ὅθεν διώρισε τὸν Μέλιον καὶ ἄλλους νὰ προσέχωσι καλῶς· ὁ δὲ Μέλιος περιήρχετο, ἐθεώρει καὶ ἐνεψύχονε τοὺς πάντας. Φθάσας δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀγγελην τὸν Κουτουρλὸ Μετοχιάτην (ἐφονεύθη εἰς Ἀθήνας) εἶπεν « ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ἔθραυσαν τοὺς Γούρκους καὶ σεῖς ἀπ' ἐδῶ τοὺς φυλάττετε ἀκόμη »· καὶ οὕτω κενώσαντες τὰ πυρεβόλα, καὶ σύραντες τὰ ξίφη των ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους καὶ ἐσκόρπισαν (α), οἵτινες ἐστάθισαν εἰς τὴν Κάρυστον, ἐφόνευσαν τεσσαράκοντα τέσσαρας, καὶ οὐχὶ τεσσαράκοντα ὀκτῶ ὡς λέγουσί τινες, καὶ πέντε ἐζώγρη-

σαν, τὸν Καρμπάμπζ, τὸν Χαμπίπην καὶ τρεῖς ἑτέρους. Τὴν 7^{ην} Μαΐου ἐκόμισε τὰς τεσσαράκοντα τέσσαρας κεφαλὰς τῶν περυνευμένων Τούρκων εἰς τὰ Στύρα τῇ Ἐφορίᾳ ὁ Πέτρος Σφακινὸς, ᾗτις ἐδώρησε τῷ κομιστῇ γρόσια ἐξήκοντα καὶ τρία τέταρτα τοῦ γροσίου (ζολότα), καὶ ἐκεῖθεν ἐπεμψαν αὐτάς καὶ τοὺς ζῶντας εἰς Ἀθήνας, οὓς ἐφόνευσαν ἐκεῖ.

Τεκμήριο 6: Πως περιγράφει το Ναθαναήλ Ιωάννου την αντίδραση των Τούρκων στην εμφάνιση του πρώτου, παγκοσμίως, ατμοκίνητου πλοίου με πολεμική δράση. (Δεκέμβριος 1826)

Ιωάννου Ναθαναήλ, Ευβοϊκά, ήτοι Ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας, Εν Ερμουπόλει 1857, σ. 134-135.

Μετὰ παρέλευσιν δέ τινων ἡμερῶν ἐκ τῆς τοῦ Διστόμου ἐκστρατείας καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὁμέρ Πασᾶ εἰς Χαλκίδα (ἀρχὴ Μαρτίου) ἡ Ἑλληνικὴ φρεγάτα, ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὸν Α. Μιαούλην, κατέπλευσεν εἰς τὸν Ὠρωπόν, καὶ τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι φανέν ατμοκίνητον, ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Ἀστιγγα, καὶ ὁ Νέλσων ὑπὸ τὸν Παπανικολῆν· ἐκ τῆς καταπλεύσεως οὖν τῶν εἰρημένων πλοίων φόβῳ μεγάλῳ κατελήφθησαν οἱ Τοῦρκοι ἐκ νέου (α) ἰδόντες πρῶτην φοράν πλοῖον πλέον μὲ πῦρ καὶ ἀτμόν· ἀλλὰ τὰ πλοῖα ταῦτα δὲν προῦχώρησαν ἕως εἰς Χαλκίδα, κατέτρεψαν διὰ τοῦ κανονοβολισμοῦ τῶν μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ παραλίου τοῦ Ὠρωποῦ κανονοσοιχίαν τοῦ ἐχθροῦ, τοὺς προμαχῶνας, τὰς ἀποθήκας του, καὶ ἀνέμιξαν τὰ ἄλευρα καὶ ἄλλα χώμασί τε καὶ λίθοις. Οἱ μὲν οὖν φύλακες ἀφέντες τὰς ἀποθήκας, τὴν κανονοστοιχίαν καὶ τοὺς προμαχῶνας, εἰς τὰ ὕψηλά τοῦ Ὠρωποῦ ἀπεσύρθησαν καὶ ἔμενον ὥς ἀπλοῖ θεαταί.

LA FREGATE HELLAS ET LE VAPEUR KARTERIA

Τεκμήριο 7: Πως παρουσιάζει ο Ναθαναήλ Ιωάννου τον Ομέρ Πασά της Χαλκίδας.

Ιωάννου Ναθαναήλ, Ευβοϊκά, ήτοι Ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας, Εν Ερμουπόλει 1857, σ. 136-137.

Ο δὲ Ὀμέρ Πασᾶς μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀρωποῦ ἀποπλευσιν τῶν πλοίων, τὴν νῆσον Εὐβοίαν ἅπασαν ἡγγάρευσεν, ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα ἐσύναξεν, ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους, καὶ μετεκόμεζον ἐκ Χαλκίδος πάντα τὰ πρὸς τροφήν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις στρατὸν ἀναγκαῖα. πολλοὺς μῆνας ἡκολούθησεν οὕτως, ὥστε πολλῶν τὰ ζῶα ἐψόφησαν ὑπὸ τῆς ἀγχαρίας, ἄνθρωποι ἡσθένησαν, ἄλλοι ἐγκατέλιπον τὰ ζῶά των καὶ ἀνεχώρησαν κρυφίως. Ἀληθῶς θέαμα ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον παρίστα ἡ Εὐβοία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἴδου ἡ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἀγάπη τοῦ Ὀμέρ Πασᾶ προφανὴς καὶ αὐταπόδεικτος, καὶ οὐκ ἔχει χρεῖαν ἐτέρας ἀποδείξεως. Λέγουσι δὲ τινες φιλότουρκοι κελὸν τὸν Ὀμέρ Πασᾶν δὲν ἄρνούμεθα, ὅτι διὰ τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν καλὸς ἦτο, καὶ ὅτι ἡγάπα τοὺς Χριστιανοὺς· ἡ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἀγάπη τοῦ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον περιεστρέφετο, καὶ συνεδέετο μετ' αὐτοῦ. Ὁ Λύκος, ὅσον καλὸς καὶ ἀνῆναι, εἶναι Λύκος πάντοτε, καὶ καλὸς δὲν γίνεται πώποτε· οὕτω καὶ ὁ Τοῦρκος· Τοῦρκος, καὶ καλὸς οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ γείνη. Τοιοῦτος οὖν ὁ Ὀμέρ Πασᾶς, τοιαύτη καὶ ἡ διοίκησις τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐβοίας, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ Ἀυγούστου τοῦ 1823 καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ 1833 ἔτους, ὅστις ἀνεχώρησε τὸν Φεβρουάριον, πρὶν ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παραλάβῃ τὸ

φρούριον. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σταλείς παρὰ τοῦ Τρισεβᾶστου ἡμῶν Ἀνακτος καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας Αὐτοῦ ὁ Ἰάκωβος Ρίζος ὁ Νερουλὸς παρέλαβε τὸ φρούριον ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ οὕτως ἡ Εὐβοία μετέβη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐδόθη τέλος εἰς τὰ δεινὰ αὐτῆς. Ἐνταῦθα οὖν καταπαύομεν καὶ ἡμεῖς τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, προσθέτοντες μόνον ἐν εἰδεί παραρτήματος εἴτι ἀναγκαῖον πρὸς σαφήνειαν.